Q. D. B. V.

# PARADOXA SENSATIO,

Sive

## DOLOR MEMBRI AMPUTATI,

*In Alma EBERHARDINA*

*Conſenſu*

Ampliſſimi Philoſophorum Ordinis,

*PRÆSIDE*

DN. RUDOLPHO JACOBO CAMERARIO,

Phil. & Med. D. Phyſ. Prof. Publ. Ord.

Academiæ Imperialis Leopoldinæ Naturæ Curioſorum Hectore II.

Facult. Philoſoph. h. t. DECANO,

Pro

*Obtinendo Gradu Magiſterii*

IN AULA PHILOSOPHORUM

*Ad Diem Junii,*

Publico Eruditorum Examini expoſitus

*A*

JOHANNE JACOBO Wunderlich / Marpacens.

Sereniſs. Stipend.

*TUBINGÆ,*

Typis GEORG-HENRICI REISI,

ANNO M. DC XCIII.

# VIRIS

*Maximè Reverendo, Ampliſſimis*
*& Spectatiſſimis,*

DN. JOHANN-JACOBO Eiſenlohr/
Templi Cathedralis in Inclytâ S.R.I. Re-
publicâ Reuttlingenſi Eccleſiaſtæ Summo
& Antiſtiti Dignisſimo, &c.

NEC NON

DN. THEODORICO Wunderlich/
Ordin. Provincial. in Duc. Würtemb. In-
tim. Senat. Aſſeſſori Gravisſimo, & Incl.
Reipubl. Marpacenſis Conſuli Spectatis-
ſimo, &c.

*Cognato illi & Patrono Maximo, huic Parenti*
*Optimo*

PRIMITIAS HASCE ACADEMICAS

*In gratiſſimi pariter ac obſequentisſimi*
*Animi, qualemcunq;, teſſeram*
ſacrās voluit

*Obſtrictiſſimus Cliens & Filius*

JOH. JAC. Wunderlich/ Reſp.

Σ. Θ.

—— —— —— — *Quod Medicorum eſt,*
*Exercent Medici,*

DE Sanitate conſervandâ & reſtituendâ ſolliciti. Philoſophi idem objectum non curaturi ſed cognituri conſiderant, & ad Phyſicum forum ſpectantia quandoque vel in ipsâ praxi Medicâ deprehendunt, à Medicis etiam, dum ſepoſitâ curâ medendi alienam Phyſici perſonam aſſumunt, ventilari & curiosè examinari ſolita. Tale phænomenon phyſicum occurrit, dum membrum corruptum, ne pars ſincera trahatur, reſcinditur, & tamen, utut truncatum, dolet, ac torquet ægrum; adeòque non perpetuum ſinit eſſe veriverbium: *Ubi dolor, ibi manus.* Hunc dolorem, non ſedandi, ſed ad cauſas ſuas revocandi animo, disquiſitioni ſubjicimus; Thema ſanè vexatum, & diſputationi publicæ aptum, ubi tamen (modò votis valor eſſet) docentes utique quàm opponentes audire mallemus; ſed vix ſperamus, cùm ad hoc munus, illo longè facilius, ſuſcipiendum ſoleamus eſſe, proniores ne dicam an aptiores. *Juva Jehova.*

## Caput I.

### *Refertur Hiſtoria.*

VAria inter melancholicorum deliria & fatuorum digna ædiculis ſomnia, etiam parte hâc vel illâ corporis ſe carere firmiter perſuaſi & jacturam iſtam deplorantes occurrunt, de præſentiâ partis, quam deperditam lu-

gent, ſæpè vix ullâ ratione certiores reddendi; Ceſſit tamen illi cura feliciter, qui capite tali ſenſu deſtitutus, impoſito plumbeo pileo convictus & confeſſus reſipuit. His planè oppoſitos, non præſentis abſentiam lugentes, ſed abſentis præſentiam ægrè ferentes, non deliros, ſed mente ſaniſſimos, conſiderandos proponimus. Res paucis ſic ſe habet: *Ægri, quibus pes aut brachium à Chirurgo amputatur, non obſtante hâc exſtirpatione, illo membro ſe adhuc præditos eſſe putant, & de variis in eo doloribus diu conqueruntur.* Phænomena ſpecialiora in milite non gregario, cui poſt perpeſſos magnos per octo ſeptimanas dolores, brachium ultrà cubitum amputatum fuit, obſervavi ſeqq.

1. Huic brachium amputatum fuit ſcienti & ſat dolenti; In parte quippe ſanâ & vivâ ſectio facta. Nihil ipſi in locum brachii ſubſtitutum, ſed truncus reſiduus deligatus viſui & tactui patuit.

2. Retulit mox primo die, aliquot poſt operationem horis planè ſibi videri ac ſi brachium ſuum elevatum, & manus capiti impoſita eſſet; Die altero, jam videri, ac ſi modo ordinario coràm in lecto non minus ac alterum jaceret, diſtinguere ſe omnes digitos ſuos & ſentire quaſi ſtupore affecti eſſent; als wann ſie ſchlaffen.

3. Se quoque dolore affligi modò in hoc, modo iſto digito, præcipuè acerrimum eſſe dolorem, qui cruciet internè indicem, digitum per octo ſeptimanas magni doloris ſedem, utut olìm externè nulla læſio in ipſo fuerit notabilis; Vulnus enim quod ob hæmorrhagiam vel gangrænam abſciſſionem poſtulaverat, circa articulationem brachii cum cubito inflictum fuit.

4. Se diu jam in iſtâ ſpeculatione detineri, & nullâ rationis ſuæ vi rem tàm mirabilem poſſe concipere, quomodo ſimul & brachio ſuo carere, & tantos actu dolores pati, non imaginari, cogatur in ipſo.

5. Prima trunci deligatio renovata fuit die poſt amputationem quinto, ſed valdè dolorifica, ſeparabantur enim à trunco non ſine acerbis doloribus emplaſtra tenacia, veſicæ, &c. ab hoc dolore calor in toto corpore excitatus, vigiliæ, acceſſit etiam ſuo tempore inflammatio & ſuppuratio; His tamen non obſtantibus refert porrò æger

6. Se-

6. Semper ſibi obverſari manum ſuam, præcipuè continuare dolorem digitorum, & quidem velut coràm, in digitis ſupra lectum poſitis, non in trunco vel extremitate, de quo extra deligationem raræ querelæ. Hinc non raró ſe manum alteram eò movere, ut hunc illumve digitum fricet, & varias inde abigat moleſtias; at loco digiti lectum eheu! tangi.

7. Contrahi etiam & extendi non raró alternatìm digitos ſibi invito, ſcilicet ita ſe putare, ac ſi id fieret; Adeòque in ſua omninò adhuc poteſtate eſſe, ſingulos pro lubitu digitos movere, & videri ſibi ipſos reſpondere ſuis nutibus, non minus quàm ſuperſtes ſana manus.

8. Poſt ſequentem deligationem die ſeptimo, itidem non ſine dolore peractam, ſuperaddit, durante ipſâ ſenſum illum & dolorem omninò exſpiràſſe, nec quicquam ſibi obverſatum fuiſſe; Eâ verò abſolutâ jam iterum præſtò eſſe, omninò ut prius. Idem ordinariè in pluribus ſubſequentium deligationum actibus eodem modo retulit & confirmavit.

9. Cùm circa quartam ſeptimanam vulnus bellè ad cicatricem tenderet, ipſe obambulare & exſpatiari, & reſiduus truncus ad varios motus aptari inciperet, ſenſim imminutum fuiſſe ſenſum brachii ſuperſtitis & doloris, præſertim cum pendulus truncus in equitatione vario motu agitaretur, ita ut antè quintam ſeptimanam completam peregrè profectus ab omni errore & ſenſu liber evaſerit.

Hoc tàm mirabile phænomenon haud equidem rarum aut novum quid eſt, nec nudius tertius demum primò obſervatum, ſed paſſim, in Chirurgicis præſertim ſcriptis occurrit, atque adeò certum, ut *J. Bohnius in Circul. Anatom.* per experientiam diverſorum ſcriptorum atque practicorum eò usque confirmatum dicat, ut nec illi quibus hoc videre nunquam contigit, de ejus veritate dubitare queant. Qualescunque differentias deprehendimus iſtas, Quod 1. Quibus ignaris & non ſentientibus membrum ablatum fuerat, de dolore iſto nihilominus fuerint conqueſti; huc ſpectat exemplum puellæ de quâ *Ren. Carteſius, in Princip. philoſoph.* 2. Perſuaſio iſta de præſente adhuc membro nonnunquam fuerit tanta, teſte *Fabrit. Hildano in Obſervat. Chirurg.* ut quidam ti-

biæ ſuæ extirpatæ oblitus, cùm ſurgere vellet, corruerit, alter brachium quo carebat extenſurus, motu trunci vehementi lethalem hæmorrhagiam excitaverit. 3. Dolor in aliis major & intenſior quàm in noſtro, æſtus item urens, aliàs frigus obſervatum fuerit, ita ut etiam *Ambroſ. Paræus d. Contuſ. & Gangr.* adverſus dolores illos præſcribat linimentum pro ſpinâ dorſi & parte affectâ. 4. Perraro ultra abſolutam curam duraverit dolor; Unum tamen novit F. Hildanus, qui poſt duos annos teſtatus eſt, arbitrari ſe frequentius, pedem, talum & tibiam ſibi adhuc dolere. *Nic. Binningerus in obſerv.* alterum refert, cùm trunco tibia artificialis eſſet adaptata, ut hinc inde pedes ſcipioni innixus, & eques exſpatiari poſſet, haud tamen à dictis in mutilatâ tibia doloribus manſiſſe immunem.

## Caput II.

### *Proponitur Sententiarum Varietas.*

A. Paræo veroſimile videtur, contingere dicta ob id, *quòd ſecti nervi verſus originem ſuam contrahant ſe, ſicq; convulſioni ſimilem dolorem excitent*; F. Hildano: *Quandoquidem ſpiritus ſenſificus per nervos fluens, ſenſum iſtius partis amputatæ, in quam influere ſolitus erat, repræſentat. Sed quia ulterius progredi non licet, à trunco ad ſenſum communem reflectitur, fitq; ibi falſa imaginatio.* R. Carteſius utitur hoc phænomeno ad probandum, Animam, non quatenus eſt in ſingulis membris, ſed tantum quatenus eſt in cerebro, ea quæ corpori accidunt in ſingulis membris nervorum ope ſentire. Rationem autem dolorum reddit hanc, *quod nervi qui prius ex cerebro ad manum deſcendebant, tuncq; in brachio juxta cubitum terminabantur, eodem modo ibi moverentur, ac prius moveri debuisſent in manu, ad ſenſum hujus vel illius digiti dolentis, animæ in cerebro reſidenti imprimendum.* Illuſtrat id in Meditat. Sext. ſimili funis a. b. c. d. ſi trahatur ejus ultima pars d, non alio pacto movebitur prima a, quàm moveri etiam poſſet, ſi traheretur una ex intermediis b, vel c, & ultima d maneret immota. Quamvis verò in genere, & in ſe conſiderando connexionem quæ eſt inter

ter motum & ſenſum mentis, juxta Eundem natura hominis à Deo ſic conſtitui potuiſſet, ut ille idem motus in cerebro quidvis aliud menti exhiberet; nempe vel ſe ipſum, quatenus eſt in cerebro, vel quatenus eſt in pede, vel in aliquo ex locis intermediis, vel denique aliud quodlibet, tn. nihil hâc in re excogitari potuiſſet melius, quàm ſi eum ſenſum inferat, qui ex omnibus quos inferre poteſt ad hominis ſani conſervationem quàm maximè & frequentiſſimè conducit. e. gr. hîc dolorem in membro exiſtentem, à quo mens excitatur ad ejus cauſam, ut ipſi infeſtam, quantum in ſe eſt, amovendam. Senſum itaque naturaliter falli, quia cum ille idem motus in cerebro non poſſit niſi eundē ſemper ſenſum menti inferre, multoque frequentius oriri ſoleat à cauſa, quæ lædit e. g. pedem, quàm ab aliâ, alibi exiſtente, rationi conſentaneum eſt, ut pedis potius, quàm alterius partis dolorem menti ſemper exhibeat. E contra G. Hardt *Diſſert. Anticart. d. Sens.* ita fatur: *Quid ad rem faciat adductum illius puellæ exemplum, quæ ignorans ſibi manum præſciſſam, putabat manum adhuc dolere, non percipio: Nam aliud eſt imaginatio ſenſationis, aliud ſenſatio aliqua realis. Illam omninò anima exercet in capite, hanc verò non niſi in organis. Requirit ſanè Carteſius ipſe, ut motus nervi debeat imprimi ab aliquo objecto extrinſeco, quod in hoc & ſimili caſu non fieri, prorſus eſt indubitatum. Taceo alia, quæ in hoc caſu poſſent moneri.*

Bohnius eodem phænomeno utitur ad excuſandos, qui potentiam v. gr. videndi oculo, audiendi facultatem auri denegant, & confirmat eorum ſententiam hâc perceptione dolorificâ, quæ non in detruncato membro, ſed in cerebro contigerit, & alibi juxta hoc phænomenon, terminum omnium ſenſationum ultimum in ſenſu communi ac cerebro eſſe ſtatuit, ſicut nihilominus in organo & apice nervorum harum motus inchoari, hæcque ſenſibilium ſpecies primò excipere, palam ſit. In explicatione Carteſianâ præcipuum deeſſe judicat, ſc. quodnam id movens ſit, quod dolorem excitet, quid nervum eâdem ratione in membro truncato moveat? cui quæſtioni à nullo, quos ipſe legerit, Autorum ſatisfactum ſit. Contra communem ſententiam, quæ per phantaſiam, potentiorem imaginationem, reſiduas ſpecies rem explicare volunt, tribus hiſce militat; 1. Aliud eſſe dolorum priſtinorum meminiſſe, aliud eos-

dem

dem adhuc actu ſuſtinere, perinde ac diſcrepent, vinum bonum deguſtare, & aliquando ejus hauſtûs recordari. 2. Nullam dolorum vehementiam ſ. in arthritide ſive à calculo ſive dyſtociâ, &c. poſt ſui evaneſcentiam talem aut tantam unquam reliquiſſe impreſſionem, ratione cujus aliquis ſe paroxyſmo arthritico laborare, aut fœmina partum eniti ſibi adeò firmiter perſuadere potuerit; præprimis cum 3. hic erroneus dolor ſit tantus & diuturnus, ut noctes inſomnes reddat, cui præjudicio evertendo nulla ſanaratio vel ſenſus ſufficiat. Ipſe præmiſſâ excuſatione, quam & noſtram liceat facere (malle ſe ab aliis perſpicacioribus problematis hujus difficilimi ſolutionem expectare, quàm iisdem ineptiis ſui glaucoma facere, niſi in arduis aliquid conari, ſequiori licet ſucceſſu veniam promitteret) ſupponit ipſe 1. Spiritus retrorſum urgeri à duplici cauſâ, & à ſenſoriis ſtimulatis, & à naturali partium renitentiâ. 2. Nervorum extremitates ab undulatione dolorificâ ex membro retrogradâ in certum ſtatum tenſionis, contractionis, &c. (deſunt apti & congrui termini) redigi: *Hunc eundem ſtatum nervi poſt amputationem adhuc ſuperſtitem eſſe, per nervos ita permanentes non alium motum, quam priſtinum dolorificum communicari poſſe*, propria Ipſius fert opinio.

Perraultus Eſſais de phyſique Tom. 2. alienus à prioribus, animam unitam omnibus corporis partibus affici ab impreſſionibus objectorum in organis, non in cerebro, ſtatuit, reconditorium imaginum corporalium, à variis nervorum motibus excitandarum, minus probat, denique in ſenſibus judicium involvi, idque duplex notat, unum habituale, confuſum, alterum diſtinctum, quod ſi ad examen prioris non vocetur, toties animam decipi: Rationem ergò dolentis membri amputati quærit in hoc, *quòd anima nondum ſufficientes circa jacturam ſui brachii reflexiones inſtituerit, ſolitum prius ju[illegible]are, manum eſſe quæ dolet, ſiquidem dolor membri, quod humero annectitur, extremitatem affecerit; Quare & nunc facilè dolorem excitatum in loco, ubi brachium amputatum eſt, pro dolore manûs ſumi, cùm & hic dolor ſit in extremitate membri humero annexi.* Utut enim cum aliquâ probabilitate dici poſſit, quòd imagines ſuperſtites in cerebro ab impreſſionibus dolorificis priſtinis renovatæ à percuſſione fibrarum nervearum, ad iſtas partes

cùm

olim tendentium, offerre poſſint eaſdem ſenſationes, nihilominus effectum hunc iſto modo non explicari melius; In utrâque quippe hypotheſi æquè admittendum eſſe errorem in judicio ſenſationis, quo impreſſio doloris facta in extremitate membri mutilati habeatur pro impreſſione factâ in manu. Nec enim omninò ſimilem eſſe affectionem, olim in fibris manûs factam, cum eâ, quam nunc truncus patitur, ut ita cerebrum ſupplere deberet, quod fibræ membri mutilati referre nequeunt.

## CAPUT III.

### *Expenditur Sententiarum varietas.*

HÆc ſunt cogitata Autorum, quos quidem, dum hæc meditamur, evolvere contigit, & quos eadem ante nos tenuit cura, circa modum & rationem phænomeni utique mirabilis. Conſenſus eſt in hoc, Animam falli, & judicare aliter, quàm res verè ſe habet; Diſſenſus in quæſtione de cauſa, occaſione & modo deceptionis, ſive, an Anima membrum quaſi præſens, dolorem varium & magnum ſibi ſiſtat & exhibeat ope imaginationis, ex occaſione ſpecierum continuò excitatarum ſeu redeuntium, abſque eo, quod aliquid ipſam vel corporis partem afficiat vel lædat; An verò adſint cauſæ lædentes, ſolventes continuum, & quidem in trunco ſuperſtite, anima verò ſolùm erret in judicio circa locum & modum, aſſignando extremitati priſtinæ, quod non ipſi, ſed nunc de facto extremum obtinenti parti competit; An denique, modo intermedio, nec pura hîc ſit imaginatio nec nova in trunco cauſa doloris, ſed relicta in nervo ab antiquo dolore diſpoſitio, non facile delebilis, omnes ſubſequas impreſſiones ut dolorificas priſtinas exhibens, &, ut ita loquar, detorquens.

Quod primum concernit, contra id utique fortiter pugnant rationes Bohnianæ, prius allatæ. Sanè in genere non ſufficit dicere excitari ſpeciem, cùm hoc nimis generale quid dicat, etiam imaginatio & recordatio quæcunque non fiunt ſine reditu ſpeciei; quilibet in ſe facile experitur, imaginatione poſſe reproduci ſpeciem doloris priſtini, ſed tanquam priſtini, & olim percepti, non

non quem jam actu patiatur: In ſpecie verò, quomodo differet excitatio ſpeciei doloris pro perceptione moleſtâ ab alterâ, quæ non niſi tranſitoriam reminiſcentiam producit, quæ duo inter magnum oportet eſſe diſcrimen, de eo altum eſt ſilentium. Porrò excitari ſervatam ſpeciem uti quamcunque ità & doloris, non ſatiat, niſi quid ſpecies ſit, & quo excitetur modo, exponatur. Dolorem à ſolutione continui ſive tremore nervorum majoris momenti, nimia fibrillarum preſſione aut tenſione, quâ ſpirituum motus placidus interturbetur, deducunt Quidam, Alii nerveis fibris & ſpiritibus motum imprimi volunt, à quo ad commune ſenſorium propagato, occaſionali tanquam à Cauſa, quædam ex naturæ inſtituto in animâ ſenſatio excitetur. Quicquid ſit de hoc (*diſceptamus miſeri, quid ſit dolor, qui nos cruciat*) Anima certè non dolebit, ſpecies doloris actu affligentis non excitabitur, niſi id ultimum, quod dolor in corpore animato ponit, immediatum objectum animæ ſentientis, præſtò ſit: Species in animo non excitari niſi per ſymbolas phantaſmatum corporis, motuum & impreſſionum, communiter largiuntur. Rectè quidem *Laur. Bellinus*, qui omnem dolorem etiam excitari poſſe per imaginationem excitatâ nempe ipſius ſpecie, exemplo incubi, ſomniorum & delirii docet, ſpecialius in caſibus, de quibus Ipſi ſermo eſt, *liquidi nervini undas & nervorum tremores* citat, verùm illæ undæ & tremores vel excitantur in cerebro, vel in nervi trunco, vel in ejus extremitate? Sunt, vel à ſolutione continui alicubi fiente, vel ſine eâ, ſiquidem poſſibilis ſit cauſa valens iſta ſimilimo modo afficere, ac ſoluta unitas ſolet; Et ſic ad alteram ex poſterioribus ſententiis referri deberet, niſi fortè in cerebro contingere diceret, quod ipſæ in extremitate vel ramo nervi ſtatuunt. Sed rediret prior quæſtio, quomodo diſcerni poſſit excitatio ſpeciei quæ fit à phantaſmate cerebrum oberrante ab iſtâ quæ procedit ex impreſſione, quam nunc patitur organum; & num prior ſufficiens ſit ad proponendam moleſtiam doloris tantam & diuturnam actu affligentem, cùm forſan ultrà excitationem pro imaginatione ſimplici nihil poſſit: Ubi in ſpecie reſolvi optarem hoc diſcrimen; Siſtat ſibi mens in imaginatione objectum e. gr. coloratum, ſentiat item eadem colorem iſtum, utut nullus ſit extra organum, (talem quippe impreſſionem ab alio

quàm

quàm objecto extus poſito fieri omninò poſſibile eſt) quomodo diſtinguentur binæ illæ excitationes, Imaginatio pura & Senſatio, duo ſatis diſtincta? Dolores citati quos in ſomniis interdum patimur, multum & ipſi differunt à ſimplici dolorum imaginatione, nec affligunt, niſi in ipſis partibus tali Senſationi & judicio, detur occaſio. Ariſtotelis ſententiam de cauſâ & modo productionis inſomniorum jam olim hoc modo expoſuit B. AnteceſſorLieblerus in Epit. Phil. Nat. *Dormienti animali ad principium ſentiendi copioſus aſcendit ſanguis, & cum eo quoq; motus in ſenſibus relicti, iiq; vel actu vel poteſtate. Quorum ſemper unus poſt alium oboritur, principiumq; ſentiendi eodem ferè modo afficit, quo ſpecies externæ in vigilantibus ſolent.* Incubus ſanè non dicit ſolam imaginationem ſ. excitationem ſpeciei rei noxiæ, timoris, molis incumbentis, aliàs imaginari ipſum non valeremus, quin actu incubo invaderemur, ſed etiam ponit illum nervorum ſtatum, & ſpirituum in organa impeditum, turbatum influxum, quo occaſio datur tali errori circa Senſationem. Quod ſi inſuper caſus fortuitus uti quascunque ſpecies, ita & doloris eo modo excitare valet, acſi actu corpus affligerent, mirum nos non ex errore in errorem ruere, perpetuò plusquam ſomniare, quin magis mirum doloris nos unquam expertes eſſe. Denique ſi imaginatio (quod quidem vocabulum paſſim reſonat, res tamen, ut mihi videtur, non ita clarè eſt explicata) ita ſumatur, ut idem ſit cum perceptionibus noſtris & judiciis erroneis, falſis, in & à quibus decipimur, hoc enim diſcrimen, non aliud, à cognitione ſunt qui afferunt, tum eam utique hîc non excludi poſſe ex dictis & dicendis fiet manifeſtum.

Sequitur porrò alter modus phænomenon noſtrum explicandi per ſtatum tenſionis & contractionis in nervo ab undulatione retrograda ortum, qui poſt amputationem ſuperſtes priſtinum motum dolorificum comuni ſenſorio comunicare valeat. Hanc dum expendimus ſententiam, ſcrupuli ſuboriuntur ſequentes. 1. Dubium eſt, num ſatisfaciat propriæ, quam ſupra laudatus Author fecit, inſtantiæ: Vehementes à calculo, dyſtociâ dolores utique in certum quendam tenſionis & conjunctionis ſtatum cogunt nervos, nec tn. aſſignatur diverſitas, cur ex unâ parte ſtatus iſte adeò facilè pereat, deleatur, nunquam perduret aut redeat, econtrà ex alterâ parte

 in

in caſu amputationis membrorum is difficilime & non niſi poſt longum tempus delebilis ſit. 2. Statum illum permanere quis ſuſtinebit? ubi perpenderit antè operationem, ligaturam ſummè dolorificam, in operatione amputationem, cauteriſationem arteriarum nervis proximarum, poſt operationem, dolorificas deligationes, inflammationem, ſuppurationem, &c. 3. Vix ratio apparet, ſiquidem adeò firmus eſt ille nervi ſtatus & tenax modificationis priſtinæ, ut omnes iſtas novas impreſſiones quaſi deflectere cogat & præſentare priſtinas dolorificas, cur illo tempore, quo truncus ab impoſitis denudatus mundatur tàm facilè pereat, nec tum offerat conſueto ſuo modo? cur abſolutâ deligatione iterum præſtò ſit, & ita alternet, non ſemel ſed aliquoties?

Tandem explicationem à Perraulto communicatam conſiderantes, not. 1. Ipſam vix congruere cum ſententia quam propoſuerat de Animâ, percipiente impreſſiones objectorum non in cerebro, ſed in organis affectis. Quomodo enim ex hâc hypotheſi alium dolorem percipere, aüt de alio judicare poterit, quàm illius partis, in quâ impreſſiones percipit? Nec ratio patet, qui ſtante illâ, circa locum & ſedem Senſationis & doloris errare poſſit. 2. Hic modus explicandi magis congruus videtur reſpectu ſententiæ Aliorum, qui Senſationes ſeu impreſſiones ab organis in cerebro terminatas demum ab anima percipi aſſerunt; In hâc enim non ſine veri ſpecie dici poſſe putamus, animam unam extremitatem brachii accipere pro aliâ, ſcilicet illam extremitatem nervi, quæ reſpondet digito, & fuerat ordinarius internuncius commoveri, & hanc impreſſionem recipi in Cerebro quaſi venientem ab antiquâ & toties percellente læſionis ſede.

Antequam hanc ſententiarum varietatem mittamus, paucis & alium modum explicandi tangemus. Mirum videtur non accuſari ſympathiam, modo Digbeano. Sicut ſanguis, & pus vulnerati igni admotum fervorem parti læſæ & dolorem intolerabilem induxiſſe dicitur, ita conformiter ad noſtrum phænomenon dici deberet, dum brachium & in ſpecie digiti ſuas adhuc patiuntur læſiones, paſſiones partis, utut reſciſſæ, olim tamen informatæ, terminari adhuc in animâ, & eam afficere ac percellere ob ſympathiam & appetitum quem ſervat ad priſtinum à ſe informatum membrum

brum; Sanè qualicunque demum opinione imbuti Chirurgi, talia membra à putredine religioſè præſervant, ſuſpendunt autem in fumo & exſiccant. Verùm tranſeat hic modus, quem à nemine citatum invenimus.

## CAPUT IV.

### *Tentatur explicatio.*

UT ex iſtis difficultatibus eluctemur, perpendimus 1. Non eſſe de nihilo, quod Perraultus monet de judicio confuſo, habituali, quod anima in Senſationibus ſuis ordinariè & præcipitanter ferre ſolet, adeòque ut ritè judicare poſſit circa ipſas, opus eſſe judicio diſtincto, & correctione per experientiam, quæ informet mentem de veris circumſtantiis impreſſionum, quas patitur corpus, cui unita eſt. Inter eas utique & locus eſt, ſcilicet ubi Senſatio & dolor fiant, imò qua ratione τὸ ubi, in & ab ipſâ infantiâ addiſcat animus, & de ipſo in ſpecie certus fiat, ut juxta iſtum quaſi habitum promptè per omnem vitam judicet, omninò peculiarem mereretur disquiſitionem. De partibus equidem externis corporis noſtri (quæ non modò ut medium, per quod externa ſentimus, ſed & ut objectum, quod ſentitur, ſe habent) certi reddimur per ſenſus partim in nobis ipſis, partim in aliis ſenſui expoſitis hominibus: Habet item quævis pars præter varias jactationes ſuum pondus, habet ſuum in contra motum tonicum, ſeu influxum continuum Spirituum, ſufficientem ad conſervandam partem in naturali ſuo vigore, tenſione, erectione contra priorem niſum, quod tamen utrumque momentum ob conſuetudinem in ſtatu ſano vix ſentimus, vix ſupra iſta reflectimus, extra curam ponimus, antiquo mori fidimus: Scilicet *Conſuetudo altera Natura. D. Valentini App. Ephem. German. T. ult.* Internas autem corporis partes, ſenſibus ſubtractas admiramur & ſtupemus, cùm in ſectionibus cadaverum talia in homine eſſe cernimus, & in nobis quoque admittere cogimur, quæ prius omninò ignoraveramus. Dolemus internè & ſæpè & paſſim, ſed quæ pars ſit affecta vel dolens niſi Anatomici, non novimus. *Qui corpus ſuum nunquam vidiſſet*

*diſſet & contrectâſſet, ſi poſtea tormina vel titillationem ſentiret, tunc mens quidem malè vel ſuaviter ſe affici perciperet, at neſciret, quomodo, unde & ubi?* inquit inter plura paradoxa Realis de Vienna diſc. in Thomas. Phil. Aulic. p. 69. cui de cætero Autori cùm non omnes placeant, mirum non erit, ſi nec Ipſe omnibus placeat.

2. Conſideramus ſtatum ægri & trunci reſidui. Ille diu graves ante amputationem dolores (à quâ cauſâ internâ, æquè ante ac poſt reſciſſionem, ignarus) varias deligationes, ſtrictas etiam ad impediendum ſanguinis fluxum, gangrænæ principium paſſus fuerat; brachium liberè & plenè movere ac in omnes ſitus circumvertere non poterat; antè reſciſſionem & pro obtundendo ſenſu & prohibenda hæmorrhagiâ ligatura inſtituta fuerat admodùm ſtringens. Poſt amputationem æger in lecto quietè detentus, truncus deligatus, obvelatus, involutus, & variis modis firmatus atque ſuffultus fuerat, non movebatur, niſi tantillum tempore deligationis, poſtmodum more ſolito tumore inflammatorio in magnitudine augebatur. Quoad hunc verò ſtatum ægri, necdum reſciſcere potui, (hinc pono inter deſiderata) an, quibus membrum ſanum, doloris prius omnis expers, quocunque deinde caſu aut modo ablatum fuit, etiam de vario dolore conquerantur, an verò ſine ipſo ſolâ putatitiâ membri præſentiâ vexentur. Circa truncum autem miſero aſpectu reſiduum, notabilis quoque Paræi obſervatio non prætermittenda, qui *cùm ferro candente amputatorum membrorum oſſa inureret, ut ſaniei effluxum perpetuum exhauriret, mirâ ægros voluptate perfuſos fuiſſe refert, titillante quodam pruritu per totam oſſis illius longitudinem graſſante, ob caloris ab admoto cauſtico blandam diffuſionem.*

3. Notabile quoque omninò judicamus, viſu, tactu, dolore intenſiore, motu, &c. correctum facilè errorem, & de abſentia brachii plenè informatam & perſuaſam fuiſſe animam, ſpeciem illam, ſi ita placet, deletam; Idque non ſolùm in principali illâ circumſtantiâ, cùm deligatio renovaretur, & veri doloris ſedem dignoſceret æger, miſerabilemque ſtatum integrè perſpiceret, ſed & poſt aliquot ſeptimanas cùm lecto ſenſim valedicens, truncum magis magisque movens, remotis fulcimentis pendulum experiretur. Sanè prout hæc citius ſub felici curâ obtingunt, ita ab errore & dolore citius liberatur æger, & contra, quò cura magis protrahi-

trahitur, nec reſidui trunci liber uſus & motus redit, eò diutius in errore detinentur, & moleſtiæ reliquæ hoc quoque dolore augentur. Quod ad nimis diuturnum & per plures menſes durantem dolorem, nobis equidem nondum obſervatum, ſpectat, hunc partim inter ea quæ perrarò contingunt, refert Hildanus, partim illuſtrat Binningerus, dum ſub finem tertii demum menſis adhuc oſſis particulam ex trunco pedis avulſam deſcribit, & cùm pars carne obducta fuiſſet, parvulum tamen reſtitiſſe in eâ foramen refert. Plures forte rationes ſuppeditabunt Obſervatores procraſtinatæ ſanationis.

His omnibus perpenſis, hunc modum explicandi phænomena nobis Veroſimiliorem viſum ſeligimus. Mens de abſentiâ membri non ita informata ut conſuetudinē per totam vitam radicatam jam exuerit, juxta antiquum recipiendi & emittendi ſpiritus modum, ſeu priſtinam impreſſionum perceptionem, & emiſſionum determinationem, de brachio e. gr. ſuo judicat, idque eo ſe habere modo putat, quo prius, accipiens impreſſiones per idem medium ad eundem terminum delatas pro venientibus ex membro adhuc præſente, non ſub omni tamen & naturali ſuâ diſpoſitione, ſed tanquam ſtupore affecto, qui aliàs imminutionem & depravationem ſenſûs in parte dicit, in eâ ſcilicet, ad quam tendit nervus, in loco intermedio ligatus, compreſſus, &c. liberum ſpiritibus motum denegans: Cùm ergò & in hoc ſtatu à membri ſaucii extremitate ſpiritus retrorſum urgeantur ex duplici cauſa (ut rectè pro ſtatu ſano notat Bohnius) tùm à naturali renitentiâ, ſive novo obſtaculo ipſis nunc poſito, tum à ſtimulatis nervearum fibrillarum terminis, hinc perceptio adeſt vera in tali homine, fit paſſio corporis, quæ non latet animam, veri ſunt dolores, quos patitur, in quantum à cauſâ lædente, vario modo continuum ſolvente oriuntur, (quicquid ſcilicet ſub deligatione nervum, laceras tremulasque fibras ſive ſit externum, emplaſtra, &c. ſive internum, puris ſpicula, ſanguinis motus uterque, ſpirituum turbæ, &c. afficere, variè ac diverſimodè hic & ibi irritare, ſtimulare poteſt) ſed judicium ſenſûs communis circa iſta non rectè ſe habet, errat mens circa locum ex dictis cauſis, aſſignat parti, quod non in ipſâ eſt, ſed in intimis fibris, per quas olim nuncios ſuos ad informandam animam mittere fuit ſolita. Ceſſat fallacia, ceſſantibus cauſis i-

pſam foventibus, & poſitis ex §. 3. diſtincto judicio atque experientiâ; Redit tamen, nec enim mox unus & alter actus antiquum judicandi modum habitumque ſubvertere vel eradicare valet. Quod ad motum putatitium ſpectat, eadem videtur ratio impreſſionis judicatæ tanquam à digito provenientis, & determinationis iſtius circa principium & fontem ſpirituum ad eosdem in ſpecie digitos. Nutus animæ Spiritus è cerebro per patulos canales determinatè mittit, non in organum quodcunque in genere, ſed præciſè huc & illuc in hunc digitum & hunc digiti articulum. Per ſenſus autem addiſcere tenetur anima, ſi ſcire velit, utrū motus illius membri nutui ſui reſpondeat, quod cùm nunquam non in ſtatu ſano fuerit factum, quapropter non erit, quod hic aliter ſe rem habere putet, niſi melius informetur, commotis quidem dubio procul ſpiritibus & ruentibus adhuc ad voluntatis imperium, ſed quousque poſſunt; Digitos autem convulſos motu invito ab ægro referri eò minus fortè mirabimur, quò plures in trunco & varias fibrarum criſpaturas, tenſiones, inflationes, contractiones à Paræo benè annotatas, factas fuiſſe omnino probabile eſt.

Liceat in comparatione motûs hujus & ſenſûs aliquantum nos extendere: Quemadmodum aggregatum ſeu faſciculus canalium v. fibrillarū non quà tranſiens muſculum movendi potentiam confert, ſed quà ramulos diſtribuens: Ita etiam ut ſentientem faciat partem, non per eam tranſire, ſed in ipſam abire debet. Sicut nervuli ſpiritus ad certas partes pro nutu animæ, non motis vicinis, determināt; Ita impreſſio in organon, in partem ſenſilem facta per ſibi proprium canalem ſeu fibrillam, non in uno amplo tubo, ſed iſtô faſciſculo inconfuſè ad fontem & principium derivari debet. Sicut mens in infantiâ membra movet, ſed variè, indeterminatè, & ſæpius fortè errat, dum diſcit adhuc, quoad ſpiritus nutui ritè correſpondeant; Ita nec errorum multiplicium in ſenſu expers eſt, & quoad circumſtantias loci & cæteras utut multoties erret, omnium tamen fallaciarum obliviſcitur. Sicut Medici in pathologicis partem convulſivè moveri poſſe ſtatuunt, ſive cauſa in nervi ipſi competentis principio, ſive plexu intermedio, ſive extremitate hæreat; Ita quoque reſidua illius præciſè ramuli portio, quæ digito quondam, non alii parti propria, læſa, modo non diverſô nervi principium percellet, ac olim in anterioribus afflicta. Denique ſi verum

rum eſt, brachium & crus *ſine ſenſu* potuiſſe amputari, & tamen *ægras æquè poſt ac antè amputationem de dolore fuiſſe conqueſtas*, quod ſanè colligi debere videtur ex hiſtoriâ puellæ, quam Carteſius, & alterâ fœminæ quam Bohnius ex Bernier abregé de la phil. de Gaſſendi adducit, tùm utique mens antè amputationem, membro adhuc præſente, in judicio circa locum doloris erravit: Quod ſi enim partes gangrænoſæ abſcindi ſine ſenſu & dolore ægris totius operationis ignaris potuerunt, tùm ſane dolor in digitis itidem jam antè operationem emortuis ſentiri non potuit, ſed eum in parte adhuc vivâ ſedem habuiſſe, & falsò gangrænoſæ aſſignatum fuiſſe neceſſe eſt: In noſtrâ hiſtoriâ index majoris doloris ſedes fuerat; at nihil ibi viſum præternaturale, vulnus autem nervum prope cubitum ſtrinxerat.

Et hic ſubſiſtimus, nec plura addimus, niſi hoc unicum maximè neceſſarium ex Ciceronis Quæſt. Academ. Sc. *Nos, quoniam contra alios, quæ videntur, dixerimus, non poſſe, quin alii à nobis diſſentiant, recuſare; Quanquam noſtra quidem cauſa facilior eſt, qui verum invenire ſine ullâ contentione volumus, idq; ſumma curâ ſtudioq; conquirimus.* Perplacet adeòque & illud, dum *Neq; noſtræ*, pergit Tullius, *diſputationes quicquam aliud agunt, niſi ut in utramq; partem dicendo (& audiendo) eliciant, & tanquam exprimant aliquid, quod aut verum ſit, aut ad id quàm proximè accedat. Neq; inter nos & eos, qui ſe ſcire arbitrantur, quidquam intereſt, niſi quod illi non dubitant quàm ea vera ſint, quæ defendunt; Nos probabilia multa habemus, quæ ſequi facilè, affirmare vix poſſumus. Hoc autem liberiores & ſolutiores ſumus, quod integra nobis eſt judicandi poteſtas, neq; ut omnia, quæ præſcripta & quaſi imperata ſint, defendamus, neceſſitate ullâ cogimur.*

---

*Ad Reſpondentem Suum,*
Dominum Candidatum Præſtantiſſimum,
occaſione turbarum bellicarum
PRÆSES.

Bella gerant Alii, Vincant Victive recedant!
Quod Verum atque Pium Tu Pari ſemper ama.

---

*Miros Mira decent, quia tàm Mirabile prabes*
*Ingenii ſpecimen, nomen in omen abit.*

Ita præſtantiſſimo Dn. Candidato Sympatriotæ & Cognato ſuo à teneris Suaviſſimo applaudere voluit, debuit

M. PHILIPP JOSEPH Jeniſch.

## Madrigal.

NIcht wunderlich
Herꝛ Wunderlich iſt das Beginnen/
Daß Ihr durch Kunſt und ſcharffes Sinnen
Mit Recht begehrt deß Fleiſſes Lohn
Der Weißheit Pracht die Lorbeer-Kron/
So ſollt Ihr dann auff ſauren Fleiß
Empfangen nichts als Ruhm und Preiß
Apollo wird ſich reich an Euch erzeigen
Mit Lorbeer-Zweigen.

Herꝛn Candid. Philos. zu Ehren geſetzt
von
M. Johann-Jacob Schmiden.

ERrores Animæ mutilataque corpora dicis,
Integer ut Laudi ſtes maneasque Tuæ.

*Perex. Dno Reſp. gratulabundus p.*
Georgius David Zorer/ Philoſoph. Cand.

DAß Anaxarchus kont' in ſeinem Plaß-Balg lachen
Der jetzt zu malmet ward/ iſt eine Wunder-Sach/
Daß aber Ihr hiervon könn't ſolche Worte machen/
Gibt Anaxarchens Muth/ auch Eure Kunſt nicht nach.

Auß Freundes-Pflicht beygetragen
von
P. H. Weiſſenſee/ Philos. Cand.

*IMpiger extremos currit Mercator ad Indos,*
*Latum & mutandis mercibus æquor arat.*
*Te Dotes animæ quærentem ſponte ſequuntur,*
*Te mage felicem quis neget eſſe Patre.*

Hiſce Amico Suo Certiſſimo legitimè ad honores tendenti gratulari debuit
Aug. Rebſtock/ Philos. Stud.

WAs dorten Plato auch zu wiſſen hat begehret/
Den ſeine Griechen bald den Göttern gleich geehret/
Das zeigt Herꝛ Bruder jetzt mit höchſt-beliebter Weiß/
Ich nenne billich Ihn der Pierinnen Preiß!

Joh. Chriſtoph Aulber/ Philos. Stud.

לְךָ נָתַן שֵׁם יַעֲקֹב
כִּי דַעַת נֶפֶשׁ תְּרוֹמֵם׃
וְחֹשֶׁךְ שֵׂכֶל תְּעַקֵּב
אַל יַשְׂכִּילְךָ וִיקוֹמֵם׃

*Sic applaudit Candidiſſimo Amico Suo*
EUSTACHIUS Haug/ Philoſoph. Cand.

UNde dolor, quo ſe mutilo mens noſtra fatigat
Corpore, dùm monſtras, præmia mira capis.
*Sic accinit Suaviſs. Suo commilitoni*
P. J. Thille, Philos. Cand.

*EN! Laurus trudit gemmas & germina læta*
*Explicat & frondes palma ſuas teneras.*
*Jam video Laurum & Laudū floreſcere germen,*
*Tempora Mi Pylades quā redimita Tua.*
Joh. Jac. Müller/ Phil. Cand.

WElch iſt der Erden Pflantz/ die ſchnell den Himmel küſſet/
Als kaum ihr harter Kern der Erden Leib begrüſſet/
Und ſteiget Wunder auff mit Früchten angeblühmt/
Da dann auch nur ein Kern von hundert wird gerühmt?
Es iſt der Wunder-Baum. Der recht den Muſen gleichet/
Der für ein kleinen Kern/ wol hundert redlich reichet/
Hier ſteht ein Wunder-Mann/ der ſich zun Sternen ſe-
Zeigt Feinden ſeine Bruſt/ mit Helden Muth behertzet. [tzet/
Herr Bruder Wunderlich/ Raketen hoch zu ſteigen/
Fahrt fort ſeyd wunderreich Euch muthig zu erzeigen/
So wird ſchon euer Ehr/ ſampt Eltern einverleibt
Den Cedern Felſen hoch. Fahrt fort ein Wunder bleibt.

Dieſes ſolte und muſte ſeinem vilgeliebteſten Herrn Brudern und Vettern als Reſponſuro glückwünſchend hinzu ſetzen
Joh. Jac. Mörleth/ Philos. Cand.

Nimm / werther Freund / den Lohn /
Den dir der Muſen-Schaar gantz würdig zu gedencket /
Nimm an / was Föbus dir / vor deine Mühe ſchencket /
Der Künſten Ehren-Kron;
Der Himmel iſt dir hold / der deinen Sinn ſo lencket /
Und dich mit Künſten träncket.
Ergötz' die Freunde nun: Sprich deinen Feinden Hohn /
Vom hohen Helicon.

Dieſes ſetzte auß ſchuldiger Freundſchaffts-Pflicht
bey ſein verbundener Bruder und Vetter
Joh. Jac. Herbort / Philos. Cand. in Illuſtr. Stip.

---

Miramur meritò naturæ mira, labore
Quæ tu *Rimari* non ſine laude cupis.
Quid mirum verò *Mirum* conamine miro
Scrutari hæc? rebus nomina conveniunt.

*Poſ. Dn. Contubernali Suo Amiciſſimo*
Joh. Magnus Ketterlinus, Philos. Studios.

---

Madrigal.

Diß iſt die ſchöne Frucht /
Die vor den Schätzen ſucht /
Ein edler Geiſt durch fleiſſiges Bemühen;
Das theure Pfund / das ihme Gott verlihen /
Der Nachwelt kund zu thun:
Der edle Trib laſſt ihn mit nichten ruh'n.
Diß thut zwar nicht ein all zu nidrer Geiſt /
Der nur allein vom Staub deß Pöbels weißt.
Ihr aber zeigt /
Daß Ihr Euch nicht ſo tieffe neigt:
Ihr sucht Euch Wolcken an zu ſchwingen /
Deßwegen ſteth die Cron
Bereit zu Eurem Lohn.

Dieſes ſetzet wolmeinend hinzu
Joh. Felix Koch / Philos. Stud.

F I N I S.